Perustuslakivaliokunta

Keskiviikko 2.12.2020 klo 11.00—12.00

Läsnä
puheenjohtaja Johanna Ojala-Niemelä sd
varapuheenjohtaja Antti Häkkänen kok
jäsen Outi Alanko-Kahiluoto vihr
jäsen Bella Forsgrén vihr
jäsen Jukka Gustafsson sd
jäsen Maria Guzenina sd (1, 2, 4, 5) (3 osittain)
jäsen Petri Honkonen kesk (3 osittain)
jäsen Olli Immonen ps
jäsen Hilkka Kemppi kesk (4, 5) (3 osittain)
jäsen Mikko Kinnunen kesk
jäsen Anna Kontula vas (1, 2) (3 osittain)
jäsen Mats Löfström r
jäsen Jukka Mäkynen ps (4, 5) (3 osittain)
jäsen Sakari Puisto ps
jäsen Wille Rydman kok
jäsen Heikki Vestman kok
jäsen Tuula Väätäinen sd
varajäsen Markku Eestilä kok
varajäsen Johannes Koskinen sd (1, 2) (3 osittain)
varajäsen Mia Laiho kok (3 osittain)

Sihteerit
valiokuntaneuvos Matti Marttunen
valiokuntaneuvos Mikael Koillinen
valiokuntaneuvos Liisa Vanhala

1. Nimenhuuto

Toimitettiin nimenhuuto. Läsnä oli 16 jäsentä.

2. Päätösvaltaisuus

Kokous todettiin päätösvaltaiseksi.

3. Hallituksen esitys eduskunnalle oppivelvollisuuslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi
Hallituksen esitys HE 173/2020 vp

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä valiokunta hyväksyi lausuntoluonnoksen muutettuna.

Valiokunta päätti yksimielisesti vaihtaa kappaleen 2 toisen virkkeen sanan "olennaisesti" tilalle sanan "enimmäkseen".

Valiokunta päätti yksimielisesti lisätä kappaleen 3 kolmanteen virkkeeseen sanan "sinänsä" sekä lisätä kappaleen loppuun kaksi uutta virkettä seuraavasti: "Vaikka lakiehdotuksella on perusoikeusjärjestelmään kiinnittyvä hyväksyttävä tavoite, joka valtiosääntöoikeudellisessa merkityksessä voi oikeuttaa myös perusoikeuden rajoittamisen, on sääntelyn merkitessä perusoikeuden rajoittamista muidenkin yleisten ja mahdollisten erityisten rajoittamisedellytyksien oltava käsillä (ks. esim. PeVL 10/2016 vp, s. 2, PeVL 67/2010 vp, s. 3/I ja PeVL 5/1999 vp, s. 2/II). Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että esityksen tavoitteisiin olisi mahdollista pyrkiä myös muilla keinoilla, kuten oppilaiden ja opiskelijoiden tuella ja ohjaamisella."

Valiokunta päätti yksimielisesti lisätä uuden kappaleen 4a seuraavasti: "Hallituksen esityksen mukaan oppivelvollisuus päättyy henkilön täyttäessä 18 vuotta. Ikärajaa perustellaan sillä, että täysi-ikäisyyden saavuttamiseen liittyy monia henkilön asemaan liittyviä oikeusvaikutuksia, kuten vanhempien elatusvelvollisuuden pääsääntöinen päättyminen. Siten oppivelvollisuutta ei ole katsottu perustelluksi ulottaa täysi-ikäisyyden yli. Perustuslakivaliokunta pitää valittua sääntelyratkaisua hyväksyttävänä. Samalla valiokunta kuitenkin huomauttaa, että oppivelvollisuuden päättyessä täysi-ikäisyyteen esimerkiksi toisen asteen tutkinnon suorittaminen on usein vielä kesken."

Valiokunta päätti yksimielisesti lisätä kappaleeseen 12 uuden kolmannen virkkeen "Perusoikeusuudistuksen perusteluissa viitataan oppivelvollisuuden laajentamiseen tai supistamiseen." ja muuttaa sitä seuraavan virkkeen kuulumaan seuraavasti: "Perustuslain 16 §:stä ei siten johdu estettä nyt ehdotetun kaltaisille oppivelvollisuuden laajentamisen perusratkaisuille, vaikkei laajentaminen itsessään olekaan perustuslaissa edellytettyä."

Valiokunta päätti yksimielisesti lisätä uuden kappaleen 12a seuraavasti: "Muuta kuin perustuslain 16 §:n 1 momentissa tarkoitettua opetusta koskee perustuslain 16 §:n 2 momentti. Sen mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä. Säännöksellä on julkiselle vallalle asetettu yleinen velvollisuus huolehtia muun muassa siitä, että varattomuus ei estä opetuksen saamista (HE 309/1993 vp, s. 64/I ja PeVL 14/2003 vp, s. 2/I). Oikeus saada muuta kuin perusopetusta varattomuuden estämättä on turvattava sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään. Sääntelyvaraus edellyttää oikeuden turvaamista koskevien säännösten antamista lain tasolla, mutta jättää sääntelyn tarkemman sisällön lainsäätäjän harkintavaltaan (PeVM 10/1998 vp, s. 12/I ja PeVL 14/2003 vp, s. 2/I)."

Valiokunta päätti yksimielisesti lisätä uuden kappaleen 12b seuraavasti: "Perustuslaissa ei edellytetä perustuslain 16 §:n 2 momentissa tarkoitetun opetuksen maksuttomuutta, jos muulla tavoin huolehditaan siitä, että jokaisella on tosiasiallinen mahdollisuus saada opetusta ja kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä. Viittaus yhtäläiseen mahdollisuu-

teen merkitsee, että jokaiselle tulee turvata puheena olevat mahdollisuudet muun muassa asuinpaikasta riippumatta. Perustuslakivaliokunta on perustuslain 16 §:n 2 momenttiin sisältyvän turvaamisvelvoitteen osalta tähdentänyt palvelujen riittävyyden tärkeyttä sen kannalta, että varattomuuteen tai asuinpaikkaan liittyvät syyt eivät muodostu tosiasiallisiksi esteiksi yksilön mahdollisuuksille saada opetusta ja kehittää itseään (PeVL 22/2017 vp, s. 5, PeVL 11/2009 vp, s. 7, PeVL 14/2007 vp, s. 2, PeVL 14/2003 vp, s. 2). Lainsäädäntö opintotuesta täyttää omalta osaltaan perustuslain 16 §:n 2 momentissa säädettyä toimeksiantoa (PeVL 26/2013 vp, s. 2/I, PeVL 14/2003 vp, s. 2/I)."

Valiokunta päätti yksimielisesti muuttaa kappaleen 15 ensimmäisen virkkeen kuulumaan seuraavasti: "Vaikka perustuslakivaliokunta pitää hallituksen esityksestä poiketen oppivelvollisuuteen kuuluvaksi säädettyä koulutusta kokonaisuudessaan perustuslain 16 §:n 1 momentissa tarkoitettuna perusopetuksena, ei perustuslaista valiokunnan mielestä johdu, että perusopetuksen maksuttomuutta on tarkasteltava kaikilta osin yhteneväisesti koko opetuksen ajalta."

Valiokunta päätti yksimielisesti muuttaa kappaleen 19 kolmanneksi viimeisen virkkeen kuulumaan seuraavasti: "Siksi perustuslakivaliokunta pitää välttämättömänä, että maksuttomuuden rajoitusta oppivelvollisuuslain 17 §:n 1 momentissa täsmennetään niin, ettei se kata kaikkia erityistä harrastuneisuutta painottavissa koulutuksissa tarvittavia välineitä."

Valiokunta päätti yksimielisesti poistaa kappaleen 20.

Valiokunta päätti yksimielisesti poistaa kappaleen 21 kolmanneksi viimeisen virkkeen ja muuttaa saman kappaleen toiseksi viimeisen virkkeen kuulumaan seuraavasti: "Tarjolle annettava maksuton vaihtoehto ei myöskään saa hallituksen esityksen mukaan olla työläämpi tai muutoin vaikeampi suorittaa kuin tarjolla oleva maksullinen vaihtoehto." Valiokunta päätti myös lisätä samaan kappaleeseen uuden viimeisen virkkeen seuraavasti: "Opetuksen tulisi olla aina maksutonta."

Valiokunta päätti yksimielisesti lisätä uuden kappaleen 21a seuraavasti: "Perustelujen mukaan koulutuksen järjestäjä voisi kuitenkin tarjota esimerkiksi soveltavia erikoiskurssejatai opintojaksoja, joihin sisältyvistä muista kuin opetukseen liittyvistä kustannuksista voitaisiin periä maksuja. Esimerkkinä tällaisista voivat esityksen mukaan olla esimerkiksi ravintolavierailut tapakasvatuksen yhteydessä tai lentolupakirjan hankinta."

Valiokunta päätti yksimielisesti lisätä kappaleen 25 viimeiseen virkkeeseen sanan "siksi".

Valiokunta päätti yksimielisesti muuttaa kappaleen 29 kaksi viimeistä virkettä kuulumaan seuraavasti: "Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, ettei opiskelupaikan osoittamista koskevassa sääntelyssä oteta huomioon muita lainsäädännössä tunnistettuja opetuskieliä kuin suomi ja ruotsi. Sääntelyä olisi syytä täydentää tältä osin."

Valiokunta päätti yksimielisesti muuttaa kappaleen 39 ensimmäisen virkkeen kuulumaan seuraavasti: "Perustuslakivaliokunnan mielestä sairauden ja vamman perusteella oppivelvollisuuden suorittaminen tulisi voida keskeyttää vain hyvin poikkeuksellisesti lähinnä sel-

laisissa tilanteissa, joissa sairaus tai vamma estää oppivelvollisuuden suorittamisen kokonaan, ja ensisijaisesti pyrkiä turvaamaan oppivelvollisen mahdollisuus suorittaa oppivelvollisuutensa kohtuullisin mukautuksin, henkilökohtaisten tukitoimien ja yksilöllistämisen avulla."

Valiokunta päätti yksimielisesti pitää käsittelyä asian ratkaisevana käsittelynä.

Asian käsittely valiokunnassa on päättynyt.

4. Muut asiat

Muita asioita ei ollut.

5. Seuraava kokous

Ilmoitettiin, että valiokunnan seuraava kokous on torstaina 3.12.2020 klo 8.00.

Pöytäkirjan vakuudeksi

Valiokuntaneuvos Matti Marttunen